

CIELE UDRŽATELNÉHO ROZVOJA

Preambula

Táto agenda je akčným plánom pre ľudí, planétu a prosperitu. Snaží sa tiež dosiahnuť, aby ľudia žili v mieri a slobode. Sme si vedomí, že odstránenie chudoby vo všetkých jej formách a rozmeroch, vrátane extrémnej chudoby, je najväčšia globálna výzva a nevyhnutná podmienka pre udržateľný rozvoj.

Všetky krajiny a všetci aktéri, ktorí konajú ako (rovnocenní) partneri, budú tento plán uskutočňovať. Sme rozhodnutí liečiť a ochrániť našu planétu a oslobodiť ľudstvo od tyranie chudoby. Sme odhodlaní prijať odvážne a transformačné kroky, ktoré sú nevyhnutne potrebné k udržateľnej ceste a zmenám vo svete. Púšťajúc sa na túto spoločnú cestu sa zaväzujeme, že nikto nezostane pozadu. Sedemnástimi Cieľmi udržateľného rozvoja a stošesťdesiatimi úlohami, ktoré dnes oznamujeme, demonštrujeme rozsah a ambície tejto novej univerzálnej agendy.

Nové ciele nadväzujú na dosiahnuté Miléniové rozvojové ciele a chcú dokončiť to, čo tieto nedosiahli. Chcú zabezpečiť dodržiavanie ľudských práv pre všetkých a dosiahnuť rodovú rovnosť a posilniť postavenie žien a dievčat. Sú vzájomne integrované a neoddeliteľné a vyvažujú tri dimenzie udržateľného rozvoja: ekonomickú, sociálnu a environmentálnu.

Vzájomná previazanosť Cieľov udržateľného rozvoja má zásadný vplyv na to, aby boli tieto ciele realizované. Ak si budeme vedomí našich ambícií naprieč plným rozsahom agendy, zlepší sa život všetkých ľudí a náš svet sa zmení k lepšiemu.

Ciele a úlohy podpora v najbližších pätnástich rokoch opatrenia v oblastiach, ktoré majú kľúčový význam pre ľudstvo a planétu:

Ciele a úlohy podpora v najbližších pätnástich rokoch opatrenia v oblastiach, ktoré majú kľúčový význam pre ľudstvo a planétu:

Ľudia

Sme rozhodnutí odstrániť chudobu a hlad vo všetkých ich formách a rozmeroch a zabezpečiť, aby všetci ľudia mohli naplniť svoj potenciál a žiť dôstojne, v rovnosti a v zdravom prostredí.

Planéta

Sme rozhodnutí ochrániť planétu pred degradáciou, a to formou udržateľnej spotreby a výroby, udržateľným využívaním jej prírodných zdrojov a prijatím naliehavých opatrení v oblasti zmeny klímy. Tak, aby mohla planéta napĺňať potreby súčasných aj budúcich generácií.

Prosperita

Sme rozhodnutí zabezpečiť, aby všetci ľudia žili úspešný a plnohodnotný život a aby hospodársky, sociálny a technologický pokrok prebiehal v harmónii s prírodou.

Partnerstvo

Sme rozhodnutí mobilizovať prostriedky potrebné na uskutočnenie tejto agendy prostredníctvom obnoveného globálneho partnerstva pre udržateľný rozvoj. Partnerstvo bude založené na princípoch posilnenej globálnej solidarity a bude zamerané predovšetkým na potreby najchudobnejších a najzraniteľnejších – za účasti všetkých krajín, všetkých zúčastnených strán a všetkých ľudí.

Mier

Sme rozhodnutí podporovať mierové, spravodlivé a inkluzívne spoločnosti, ktoré budú žiť bez strachu a násillia. Udržateľný rozvoj nemôže existovať bez mieru a mier bez udržateľného rozvoja.

1

Sen o lepšom svete – pre všetkých

V roku 2015 sa medzinárodné spoločenstvo podujalo zdefinovať ciele, ktorých naplnenie by malo viesť k riešeniu najzávažnejších problémov dnešného sveta, zaslúžiť sa o zmenu i lepší život. Lídri stodeväťdesiatich troch krajín sa spoločne dohodli na sedemnástich globálnych cieľoch. Vďaka Cieľom udržateľného rozvoja (ďalej v texte: Ciele alebo SDGs) máme v nasledujúcich 15 rokoch dosiahnuť tri zásadné veci: odstrániť extrémnu chudobu, znížiť nerovnosť a nespravodlivosť a zvrátiť negatívny trend klimatickej zmeny.

Ciele udržateľného rozvoja nie sú prvým dokumentom v histórii, ktorý má „napraviť svet“. V rokoch 2000 – 2015 sa na globálnej úrovni naplňali tzv. Miléniové rozvojové ciele – a vcelku úspešne. Iniciatíva preto prirodzene potrebovala pokračovanie, ale s určitými zmenami, ktoré budú vychádzať zo skúseností z naplňania predchádzajúcich cieľov. Zároveň zareagujú na meniace sa potreby na miestnych úrovniach aj na globálnej úrovni.

Po prvýkrát v dejinách ľudstva sú zdefinované univerzálne ciele platné pre všetkých, pre všetky krajiny na svete. Teda nielen pre tzv. rozvojové krajiny, ale aj pre Slovensko. Ciele tiež pokrývajú širšie spektrum oblastí.

Na rozdiel od predchádzajúcej agendy, ktorej dominoval sociálny rozmer rozvoja, v SDGs nájdeme napríklad príjmovú nerovnosť, mier a bezpečnosť, udržateľné mestá a odolnú infraštruktúru, ochranu životného prostredia či zvrátenie klimatickej zmeny. To všetko s podporou globálneho partnerstva a spolupráce.

Pred nami je ešte dlhá cesta k zmene. Mnohé z najpálčivejších svetových problémov sa nedarí úspešne vyriešiť. Z asi sedem a pol miliardy obyvateľov našej planéty žije 1,1 miliardy z menej ako 1,25 (medzinárodného¹⁾ dolára na deň, čo bola donedávna medzinárodne uznaná hranica extrémnej chudoby. Stále existujú prekážky, ktoré bránia tomu, aby sa hlad

1) Fiktívna menová jednotka. Má rovnakú paritu kúpnej sily ako americký dolár v USA v danom čase. Používa sa na porovnanie medzi krajinami navzájom a v čase.

stal minulosťou, aby bola odstránená chudoba, posilnilo sa postavenie žien, zabezpečila zdravotná starostlivosť pre všetkých a aby globálne spoločenstvo zobralo vážne fakt, že zmena klímy je reálny problém s nepredvídateľnými a nezvratnými dôsledkami pre celú našu planétu.

Na príprave nových globálnych cieľov sa podieľali viaceré sektory spoločnosti: politici, podnikatelia, akademická verejnosť a zástupcovia mimovládneho sektora. Uskutočnilo sa viac než sto národných a tematických konzultácií na úrovni OSN. Celkovo bolo do trojročného procesu tvorby Cieľov zahrnutých

až milión ľudí. Ďalších 10 miliónov ľudí sa zúčastnilo najväčšieho výskumu verejnej mienky v dejinách OSN („My World“). Slovo „udržateľnosť“ v názve cieľov znamená, že potreby ľudí v súčasnosti by mali byť napĺňané tak, aby neboli ohrozené budúce generácie. Jedným z cieľov je napríklad zabezpečiť dobrý život pre všetkých ľudí vo svete bez toho, aby trpelo životné prostredie a aby bolo prehlbované poškodenie našej planéty vedúce ku klimatickej zmene. Práve klimatická zmena je jednou z najväčších globálnych výziev budúcnosti.

„Zaviazali sme sa, že odteraz do roku 2030 všade odstránime chudobu a budeme bojovať proti nerovnostiam – v krajinách i medzi nimi; budeme budovať bezpečné, spravodlivé a inkluzívne spoločnosti; chrániť ľudské práva; podporovať rodovú rovnosť a posilňovať postavenie žien a dievčat a zabezpečovať trvalú ochranu planéty a jej prírodných zdrojov. Zaväzujeme sa tiež vytvoriť podmienky pre inkluzívny a udržateľný hospodársky rast, spoločnú prosperitu a dôstojnú prácu pre všetkých, s prihliadnutím na rôzne úrovne rozvoja a kapacít jednotlivých krajín.“

„Sľubujeme, že sa bude prihliadať na potreby všetkých.“

„Budeme sa snažiť pomôcť posledným pred prvými.“

Svet nikdy nebol lepším miestom pre život, ale...

Keď si čítame titulky v médiách, pravdepodobne nadobudneme pocit, že svet sa stáva lepším miestom pre život. V médiách sa objavujú informácie o nepokojoch a vojenských konfliktoch na Blízkom východe, migračnej kríze, rastúcej xenofóbii a populizme v baštách demokracie, náhodných teroristických útokoch po celom svete, aj takmer na prahu našich dverí, spomalení ekonomického rastu v Číne a ekonomickej stagnácii vo viacerých krajinách sveta, či o kríze myšlienky Európskej integrácie. Tieto tvrdenia a opakujúce sa kľúčové slová sú vodou na mlyn pesimistickým úvahám o dnešku aj o našej budúcnosti.

Štatistiky však tvrdia opak. Chudoba, nespravodlivosť, konflikty a nerovnosť vo svete síce stále pretrvávajú, napriek tomu: v priemere žijeme dlhšie a zdravšie ako v minulosti, máme viac jedla a lepšie vzdelanie ako kedykoľvek predtým, môžeme spolu lepšie komunikovať, sme k sebe navzájom tolerantnejší. Nikdy v jeho histórii ľudstvu nebolo lepšie ako práve dnes.

Nikdy sa nežilo lepšie

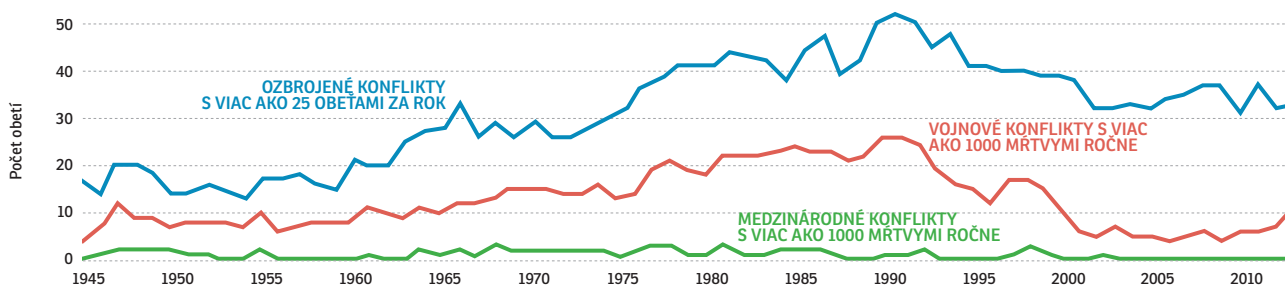
Chudoba vo svete mizne rýchlejšie ako kedykoľvek v minulosti. Od začiatku deväťdesiatych rokov sa život ľudí v chudobných krajinách výrazne zlepšil: miliarda ľudí sa vymanila z extrémnej chudoby, ich priemerný príjem sa zdvojnásobil, detská úmrtnosť sa výrazne znížila, milióny dievčat začali navštevovať školu, chronický hlad sa podarilo znížiť o polovicu, počet úmrtí na maláriu a iné choroby prudko klesol. Z demokracie sa tešia ľudia v čoraz väčšom počte krajín a vojnové

konflikty, napriek aktuálnym udalostiam v Sýrii, Iraku či na Ukrajine, sú zriedkavejšie. Bezprecedentný rozvoj zasiahol stovky miliónov ľudí nielen v rýchlo rastúcich ekonomikách Číny a Indie, ale aj v desiatkach krajín na celom svete, napríklad v Mongolsku, Mozambiku či v Bangladéši.

Demokracia sa šíri všetkými smermi

Svet sa tiež stáva miestom, kde má stále viac ľudí zabezpečené základné ľudské práva. Do osemdesiatych rokov 20. storočia bola väčšina ekonomicky menej vyspelých krajín riadená pravicovými alebo ľavicovými diktátormi, či ideologicky nezaraditeľnými autoritatívnymi vládcami. Puče, násilie, krvavé prevraty, politické vraždy a šliapanie po ľudských právach boli bežnou realitou ich života. Od osemdesiatych rokov 20. storočia, aj v dôsledku skončenia studenej vojny, začali diktátori padať. Od roku 1983 sa v najbližších tridsiatich rokoch počet rozvojových krajín s prvkami demokracie strojnásobil² – zo 17 na 56 (z celkového počtu 109). Nikdy predtým nebolo toľko rozvojových krajín demokratických. Dnes demokracia³ existuje vo väčšine krajín sveta, hoci s občasnými výkyvmi, demokratické režimy nájdeme aj vo väčšine krajín Latinskej Ameriky aj v subsaharskej Afrike. Dokonca aj autoritárske režimy v Rusku a Číne, ktoré nepreukazujú znaky toho, že by sa mali v dohľadnej dobe liberalizovať, sú aspoň neporovnateľne menej represívne, ako boli počas režimov Stalina, Brežneva alebo Mao Ce Tunga.

Počet vojenských konfliktov vo svete od roku 1946⁴:

Zdroj: Uppsala data Conflict Program / Peace Research Institute Oslo Armed Conflict dataset

2) Freedom House and the Center for Systemic Peace, nerátajúc krajiny s menej ako miliónom obyvateľov.

3) Hodnota 6 a vyššia podľa škály Polity IV Project od mínus 10 do 10.

4) <http://www.pcr.uu.se/research/UCDP/>

Hlavné sily a hlavní nositelia zmien

Za príčiny pozitívneho obratu možno označiť koniec studenej vojny, ktorý zastavil podporu nedemokratických lídrov veľmocami, globalizáciu, ktorá priniesla nové príležitosti pre ekonomický rast a prítomnosť nových a efektívnejších lídrov – v politike, biznise, náboženstve aj občianskej spoločnosti.

Ďalšími dôležitými aspektmi sú rozvoj vedy a technológií. Aj vďaka nim stredná dĺžka života vzrástla a stále rastie takmer vo všetkých častiach sveta. Výrazne tiež klesla miera detskej úmrtnosti a úmrtnosti matiek pri pôrode.

Pozitívny trend rozvoja nezastavila ani séria šokov v ostatných troch dekádach – pandémia HIV/AIDS v osemdesiatych rokoch, ázijská finančná kríza v rokoch 1997 – 1998, teroristické útoky z 11. septembra 2001 ani globálna finančná kríza v roku 2008.

Hlavným motorom zmeny bol ekonomický rast. Čína je zodpovedná za tri štvrtiny globálneho poklesu chudoby v rokoch 1990 – 2010. Jej ekonomika rástla tak rýchlo, že miera extrémnej chudoby sa v tejto krajine znížila z 84 % v roku 1980 na aktuálnych menej ako 10 %. Vďaka tomu sa vymanilo z chudoby viac ako 680 miliónov ľudí. Okrem Číny však rástli aj mnohé iné, menej rozvinuté ekonomiky na všetkých kontinentoch. Napríklad Etiópia, subsaharská krajina s druhým najvyšším počtom obyvateľov na africkom kontinente, bez prístupu k moru a prakticky bez nerastných surovín, rástla v rokoch 2003/2004 – 2013/2014 tempom 10,8 % ročne. V Rwande, ktorá bola ešte v roku 1994 miestom

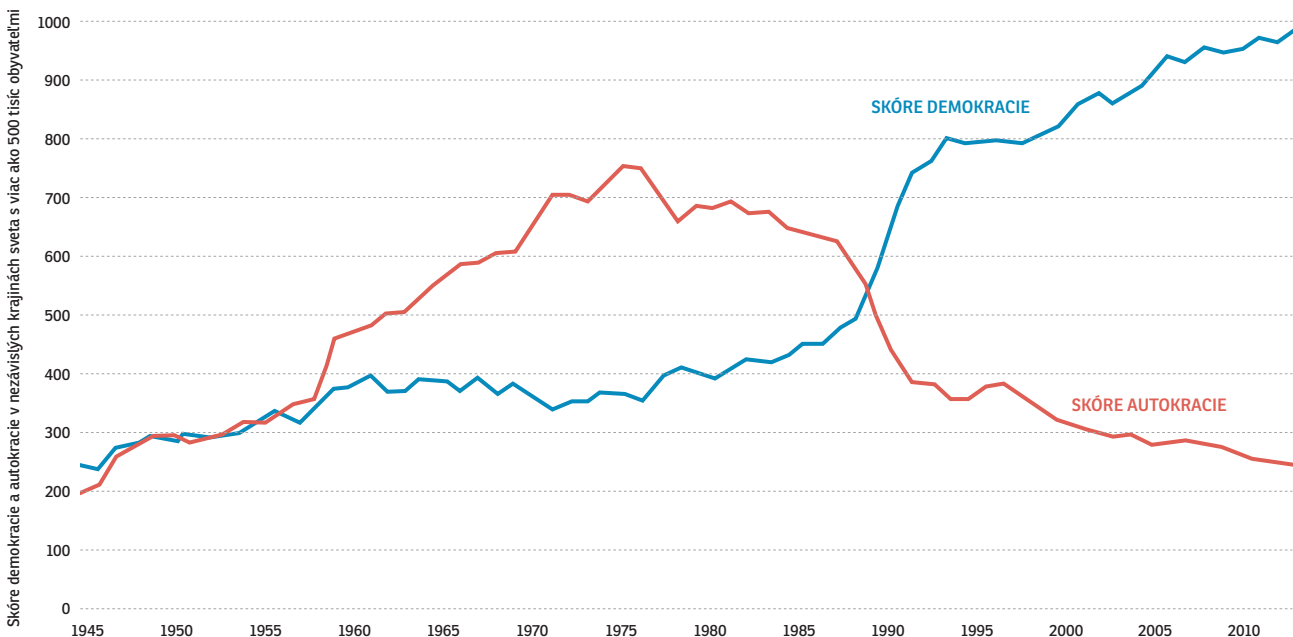
krvavej genocídy, rástla ekonomika v rokoch 2001 – 2015 tempom 8 % ročne. Dnes má táto malá vnútrozemská krajina najvyšší podiel žien v parlamente na svete a v Indexe vnímania korupcie je niekoľko miest pred Slovenskom⁵. Tieto úspešné príbehy ale nie sú charakteristické pre všetky krajiny Afriky – na tomto kontinente počet ľudí žijúcich v chudobe stále neklesá.

Chudoba klesá rýchlejšie v krajinách, v ktorých sú zdroje spravodlivejšie rozdelené. Vo všeobecnosti platí, že kým rast ekonomík je zodpovedný za dve tretiny poklesu chudoby, rovnomernejšie a spravodlivejšie rozdelenie príjmov za ďalšiu tretinu.

Úspech, ktorý nedokáže konkurovať katastrofickým titulkom

Mnoho ľudí však o tejto obrovskej pozitívnej zmene nemá dostatok dostupných, dôveryhodných a ľahko spracovateľných informácií. Pomalý rozvoj nie je atraktívnou témou pre novinové titulky. Túto pozitívnu zmenu prekrývajú tragické a šokujúce udalosti, konflikty a opisy katastrof, ktoré sa dejú každý deň a v rôznych častiach sveta. Teroristické útoky či individuálne prejavy násilia, ako napríklad strelba v školách, sú tragické udalosti, avšak spôsobujú smrť relatívne malého počtu ľudí. Dokonca ani šokujúce formy násilia, aké dnes vidíme zo strany Daíš-u⁶, nie sú z historického hľadiska ničím novým a výnimočným. Hlavný rozdiel je v tom, že v minulosti neboli takéto zábery vysielané prostredníctvom sociálnych sietí a elektronických médií.

Demokracia a autoritárske režimy v rokoch 1946 – 2013

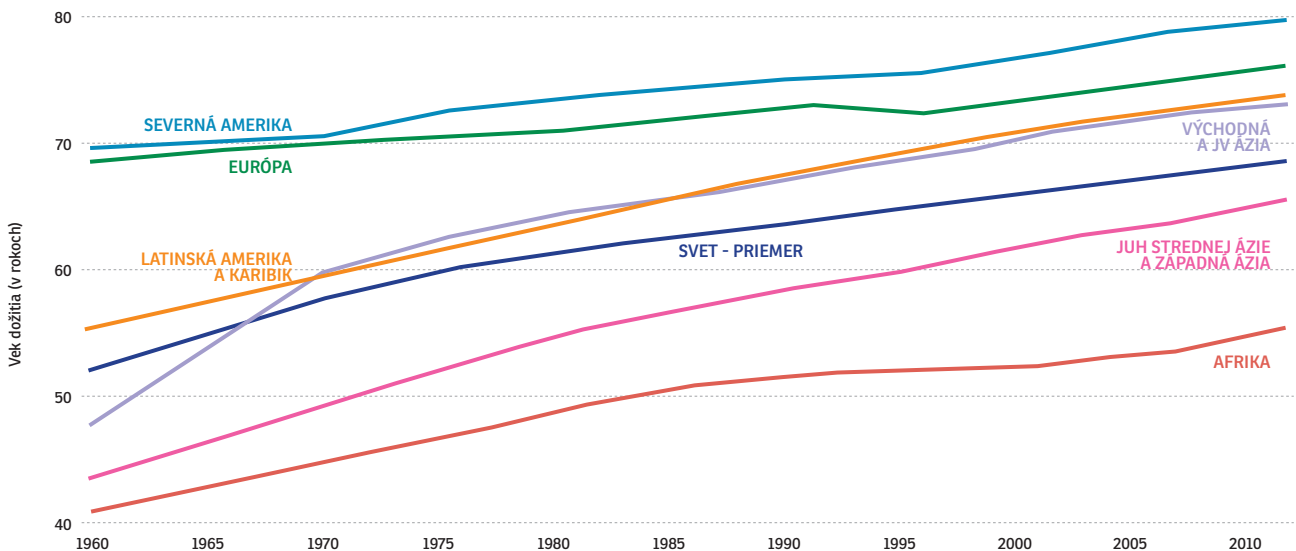

Zdroj: Polity IV Project, Center for Systemic Peace (<http://www.systemicpeace.org/polityproject.html>) „Global Democracy and Autocracy, 1946–2013“

5) Podľa Corruption Perception Index 2015 - <http://www.transparency.org/cpi2015>.

6) Niekedy označované za ISIS alebo tzv. Islamský štát.

Stredná dĺžka života vo svete a jeho regiónoch v rokoch 1960 – 2010

Zdroj: <https://files.lsecities.net/files/2011/11/Life-expectancy-by-world-region.jpg>

Klimatická zmena – pesimistické trendy

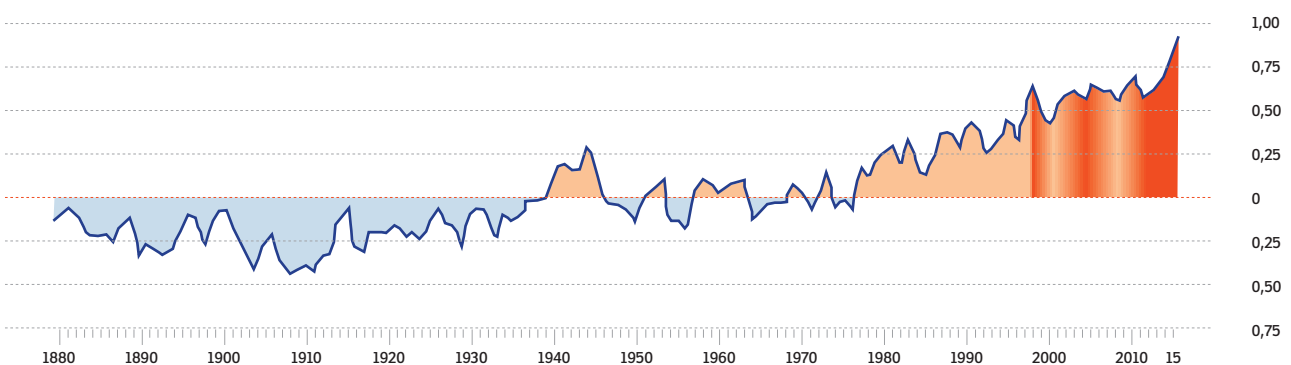
Pozitívny vývoj v mnohých oblastiach však neznamená, že všetky zmeny vo svete sú pozitívne a neexistujú žiadne reálne hrozby. Klimatická zmena, ktorej výsledkom je rast teploty zemského povrchu o 0,8 stupňov Celzia za ostatných sto rokov, prináša dôsledky. Ich rozsah a charakter si stále celkom dobre neuvedomujeme. Zmeny môžu spôsobiť nedostatok pitnej vody, pretvoriť podmienky produkcie potravín a zvýšiť počet obetí živelných pohrôm a extrémnych premien počasia. Chudobné krajiny, ktoré budú mať najmenej prostriedkov na adaptáciu na rýchlu zmenu,

budú trpieť najviac. Dôsledky klimatickej zmeny možno vidieť už dnes, predovšetkým v chudobných, „hraničných“ regiónoch sveta.

Následky, ktoré vedci v minulosti predpovedali ako dôsledky klimatickej zmeny, sa začínajú prejavovať: ubúdanie morského ľadu, zrýchlenie zdvíhania sa hladiny oceánov a dlhšie a intenzívnejšie vlny horúčav. Globálne teploty budú rásť aj v ďalších desaťročiach, predovšetkým vplyvom skleníkových plynov, ktoré sú dôsledkom ľudskej činnosti.

Deväť z desiatich najteplejších rokov od začiatku globálnych meraní sa (do roku 2015) udialo od roku 2000:

Teplota zemského povrchu – odchýlka z priemeru teplôt v 20. storočí (v °C)

Zdroj: NOAA

V súčasnosti viac ako 97 % publikujúcich klimatických vedcov súhlasí s teóriou, že globálne otepľovanie a klimatická zmena sú dôsledkom ľudskej činnosti. Väčšina rešpektovaných vedeckých organizácií, vrátane Medzivládneho panela pre zmenu klímy (IPCC), túto teóriu podporuje. Podľa IPCC rad publikovaných dôkazov nasvedčuje, že straty spôsobe-

né klimatickou zmenou budú značné a budú časom narastať. Aj preto je klimatická zmena a jej riešenie súčasťou SDGs. Je tiež jedným z fenoménov, pri ktorom nie je dôvod na optimizmus a ktorý ovplyvňuje aj iné aspekty života ľudí a celej planéty. Zmena klímy totiž zhoršuje vyhliadky na dosiahnutie všetkých Cieľov udržateľného rozvoja.

3

Čo sú Ciele udržateľného rozvoja?

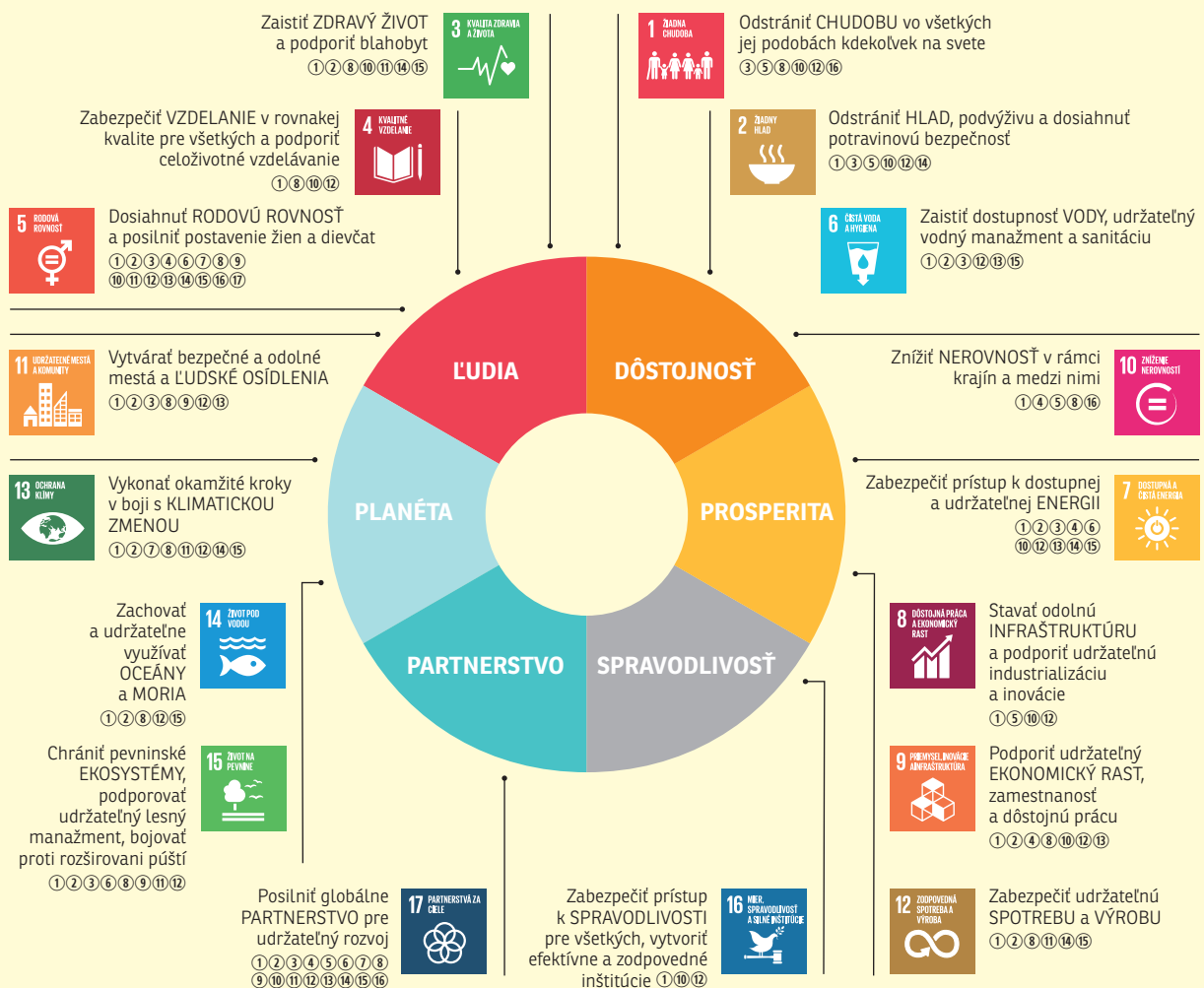
Nová agenda platná pre roky 2015 – 2030, známa aj ako Agenda 2030, stanovuje komplexné ciele pre všetky krajiny vo svete. Predchádzajúca dekáda ukázala, že globálne rozvojové ciele prepojené s potravinovou bezpečnosťou, znižovaním chudoby, vzdelávaním, zdravím a mierom, je možné dosiahnuť len podporením dobrého spravovania spoločnosti. Ciele udržateľ-

ného rozvoja sa zameriavajú na kvalitu, nielen kvantitu dosiahnutých indikátorov, a na komplexný, nie čiastkový prístup pri ich dosahovaní.

Hlavnou myšlienkou udržateľného rozvoja je počas nasledujúcich pätnástich rokov transformovať svet pomocou sedemnástich hlavných cieľov a ich stošesťdesiatich deviatich úloh (podcieľov).

17 cieľov udržateľného rozvoja

169 podcieľov
(násobky vzájomných prepojení)

V krúžkoch, pri každom so 17 cieľov, sú informatívne uvedené ciele, s ktorými nejakým spôsobom súvisia.

Všetko so všetkým súvisí

Ciele udržateľného rozvoja je potrebné vnímať holisticky a vnímať ich vzájomnú prepojenosť. Koncept trvalo udržateľného rozvoja vychádza z tézy, že na Zemi, obrazne povedané, všetko so všetkým súvisí a zároveň, že tento vzťah je nie vždy vyvážený. Stav oceánov ovplyvňuje to, ako sa ľudia stravujú a prípadne, či nebudú trpieť hladom, naše energetické potreby súvisia s klimatickou zmenou a tá zas s odol-

nosťou našich miest či potravinovou bezpečnosťou. A napríklad rovnosť žien a mužov súvisí s dôstojnou prácou a chudobou.

V abstraktnejšej rovine možno túto vzájomnú pre- viazanosť a závislosť predstaviť prostredníctvom diagramu (nižšie). Pozostáva z troch prelínajúcich sa dimenzií – sociálnej, ekonomickej a environmentálnej, ktoré by mali byť v rovnováhe.

Prístupy k sociálnej, ekonomickej a environmentálnej realite zapadajú do jedného globálneho rozvojového rámca, ktorého prvky by si nemali navzájom odporovať. Cieľom je zosúladiť hospodársky a spoločenský pokrok s plnohodnotným zachovaním životného prostredia. Od lokálnej po globálnu úroveň.

Ciele, ako boli vytvorené, aj s ich stošesťdesiatimi deviatimi úlohami, sa snažia pokryť čo najširšiu škálu rozvoja spoločnosti. Ciele by sa mali aspoň čiastočne

prekrývať a navzájom dopĺňať. Ak napríklad umožníme ženám pracovať, tak prinesú do domácnosti ďalší príjem, ale zároveň sa zlepši plánovanie ich rodiny a zníži počet detí. Vďaka tomu sa budú vyššie príjmy deliť medzi menej detí a tie tak budú mať šancu lepšie sa stravovať, mať lepšiu zdravotnú starostlivosť či získať kvalitnejšie vzdelanie. Tým môžu prispievať k rozvoju svojej komunity, krajiny, regiónu, planéty.

CIEĽ Č. 1

Žiadna chudoba

Odstrániť chudobu všade a vo všetkých jej formách.

Asi každý siedmy človek vo svete dnes žije v extrémnej chudobe. Chudoba neznamená len nedostatok príjmov. Medzi jej prejavy patrí hlad, obmedzený prístup k vzdelaniu a ostatným základným službám, napríklad zdravotníctvu. Chudoba znamená aj sociálnu diskrimináciu a vylúčenie, či nedostatočnú účasť na rozhodovaní. Zbaviť sa chudoby je najväčšia globálna výzva súčasného sveta. Hoci sa za ostatných 25 rokov podarilo počet ľudí žijúcich v chudobe znížiť

na menej ako na polovicu, mnohí stále nemajú možnosť naplniť svoje základné životné potreby.

Rýchly ekonomický rast v niektorých ázijských, juhoa-merických a afrických krajinách pomohol v posledných dekádach stovkám miliónov ľudí, ale pokrok nebol rovnomerný. Ženy sú chudobou ohrozené oveľa viac ako muži, keďže majú sťažený prístup k práci, vzdelaniu a majetku. A rozvoj v Subsaharskej Afrike je stále príliš pomalý na to, aby vytrhol stovky miliónov jej obyvateľov z chudoby.

Obr. č. 1

Odstrániť hlad, dosiahnuť potravinovú bezpečnosť a lepšiu výživu a podporovať trvalo udržateľné poľnohospodárstvo.

Jedným z cieľov SDGs je do roku 2030 zamedziť akémukoľvek prejavu hladu, predovšetkým u najohrozenejších skupín, ako sú napríklad deti alebo ľudia žijúci vo vidieckych oblastiach Afriky a Ázie. Vo svete je dostatok jedla pre všetkých. Napriek tomu viac ako 700 miliónov ľudí každý deň zažíva neistotu, či budú mať čo jesť. Dobrou správou je, že vďaka rýchlemu ekonomickému rozvoju a rastúcej poľnohospodárskej produktivite (ale tiež vďaka zmene metodiky merania) je to len polovica z toho, čo pred 20 rokmi. Zlou správou je, že klimatická zmena spôsobuje stále väčší tlak na obmedzené zdroje a zvyšuje riziko prírodných katastrof.

Obr. č. 2

CIEĽ Č. 2

Žiadny hlad

Zabezpečiť zdravý život a podporovať dobrý život pre všetkých a v každom veku.

V medicíne sme v posledných rokoch zaznamenali veľký pokrok – ľudia žijú život dlhší a zdravší ako kedykoľvek predtým. Aj tu je však rozdiel medzi ľuďmi v najbiednejších krajinách a obyvateľmi v krajinách s vyšším príjmom a jeho spravodlivejším a efektívnejším rozdelením. Kvalitnejšia a dostupnejšia zdravotná starostlivosť pomohla zvýšiť dĺžku života a znížila detskú úmrtnosť a úmrtnosť matiek pri pôrode v mnohých štátoch. Ale ešte stále umierajú milióny ľudí na choroby, ktorým sa dá pomerne jednoducho predchádzať, ako sú malária, tuberkulóza a HIV/AIDS. Nedávna epidémia eboly v Západnej Afrike ukázala, že v mnohých krajinách je systém zdravotníctva stále slabý a tiež, že globálna zdravotná bezpečnosť je krehká.

Obr. č. 3

CIEL' Č. 3

Kvalita zdravia a života

CIEL' Č. 4

Kvalitné vzdelanie

Zabezpečiť inkluzívne, spravodlivé a kvalitné vzdelávanie a podporovať celoživotné vzdelávacie príležitosti pre všetkých.

Asi desať z jedenástich detí na svete už dnes môže navštevovať školu – výrazne sa zvýšila miera gramotnosti aj podiel dievčat v základných školách. Napriek tomu, vojenské konflikty a chudoba sú vážnymi prekážkami toho, aby mohlo školu navštevovať každé dieťa. Najohrozenejšími sú

v tomto smere chudobní ľudia z vidieckych oblastí rozvojových krajín. Dobré vzdelanie dáva ľuďom šancu budovať si život podľa svojich predstáv. Pre deti, ktoré sa narodili v chudobe, predstavuje vzdelanie nevyhnutnú únikovú cestu z nej. Všetky deti, bez ohľadu na ich pôvod, ekonomický status či pohlavie, musia mať možnosť vzdelávať sa – v inkluzívnych a kvalitných škôlkach a školách, ako aj formou celoživotného vzdelávania. To je výzva nielen pre tzv. rozvojové krajiny, ale aj pre Slovensko.

Obr. č. 4

CIEĽ Č. 5

Rodová rovnosť

Dosiahnuť rodovú rovnosť a posilniť postavenie všetkých žien a dievčat.

Tento cieľ sa týka dievčat, ktorým je upieraný prístup k vzdelávaniu alebo sú nútené do sobášov. Je tiež o matkách, ktoré pri pôrode riskujú svoj život, či o farmárkach, ktorým je upierané vlastníctvo pôdy. Väčšina dievčat a žien v celom svete dodnes nemá rovnaké možnosti ako muži. Zastavenie všetkých

foriem diskriminácie voči dievčatám a ženám je nielen základným ľudským právom, ale aj nevyhnutným predpokladom k mierovému, prosperujúcemu a udržateľnému svetu.

Okrem zjavnej nespravodlivosti a nerešpektovania základných ľudských práv takto dochádza k strate obrovského potenciálu. Dosiahnutie rodovej rovnosti ovplyvňuje aj ostatné aspekty rozvoja a je podmienkou vymania sa z chudoby.

Obr. č. 5

Zabezpečiť dostupnosť a trvalo udržateľný manažment vody a sanitárnych opatrení pre všetkých.

Predstavte si, ako by vyzeral náš život bez prístupu k pitnej vode. Ten nie je samozrejmosťou vo všetkých častiach sveta, a to aj napriek tomu, že vo svete je dostatok čistej vody pre všetkých. S vodou súvisí adekvátna hygiena, ktorá môže zlepšiť kvalitu a dĺžku životov. Súvisí s ňou zdravie ľudí, ekonomika a poľnohospodárstvo, aj mnohé ďalšie aspekty života. Napriek tomu má dnes viac ľudí prístup k mobilnému telefónu ako k záchodu. Kvôli nevyhovujúcej infraštruktúre a slabej ekonomike zbytočne zomierajú milióny ľudí ročne, predovšetkým detí, na choroby, ktorým sa dá ľahko predchádzať. Dosiahnutie tohto cieľa je prepojené aj s ochranou životného prostredia – ekosystémov, ako sú hory, rieky a mokrade. Naplnenie tohto cieľa je na globálnej úrovni podmienené zmierením dôsledkov klimatickej zmeny, ideálne jej zvrátením, alebo aspoň adaptovaním sa na nové klimatické podmienky.

Obr. č. 6

CIEĽ Č. 6

Čistá voda a hygiena

CIEĽ Č. 7

Dostupná a čistá energia

Obr. č. 7

Zabezpečiť všetkým prístup k cenovo dostupným, spoľahlivým, udržateľným a moderným zdrojom energie.

Energia je jednou z hlavných výziev a príležitostí dnešného sveta. Závisia od nej ekonomiky a pracovné miesta, produkcia jedla, bezpečnosť a mnohé iné aspekty súčasného života. Dopyt po energii rastie spolu s pokračujúcim globálnym rozvojom a zvyšujúcim sa počtom obyvateľstva. Napriek tomu, viac ako miliarda ľudí ani dnes nemá doma elektrickú zásuvku. Znamená to, že nemôžu večer študovať, pracovať alebo si nabiť svoj mobilný telefón. Do roku 2030 by mal

mať podľa Cieľov udržateľného rozvoja každý človek na Zemi prístup k dostupnej a udržateľnej elektrickej energii. To si vyžiada dobudovanie infraštruktúry a prestavbu technológií, a to nielen v chudobných krajinách. Globálna ekonomika založená na fosílnych palivách a raste emisií skleníkových plynov spôsobuje drastické zmeny v našom klimatickom systéme. Dôsledkom sú viditeľné zmeny na každom kontinente a podľa všetkého nezvratné zmeny na našej planéte. Jedinou alternatívou pre dnešný svet je preto udržateľná energia pre všetkých.

CIEĽ Č. 8

Dôstojná práca a ekonomický rast

Podporovať inkluzívny a trvalo udržateľný ekonomický rast, plnú a produktívnu zamestnanosť a riadnu prácu pre všetkých.

Dobrá práca a stabilný príjem dávajú ľuďom dôstojnosť, nádej a podmienky pre lepší život. Pre mnohých, obzvlášť mladých ľudí, nie je dnes dobrá práca realitou. Podiel nezamestnaných mladých ľudí vo svete je trojnásobne vyšší ako je priemer ostatných vekových skupín. Dobrou správou je, že počet pracujúcich ľudí žijúcich v extrémnej chudobe dlhodoobo klesá, a to aj napriek ekonomickej kríze v rokoch 2008 – 2009.

Obr. č. 8

Vybudovať pevnú infraštruktúru, podporovať inkluzívnu a trvalo udržateľnú industrializáciu a posilniť inovácie.

Infraštruktúra je jeden z najdôležitejších faktorov vplyvujúcich na ekonomický rast – podmieňuje rozvoj priemyslu, poľnohospodárstva a služieb. Investície do vody, hygieny, energie, dopravy a bývania zvyšujú kvalitu života a znižujú chudobu. Infraštruktúra pomáha ľahšie, rýchlejšie a lacnejšie prepravovať tovar, spájať ľudí a rozširovať svetový obchod.

Väčšina ľudí je dnes viac alebo menej mobilná. Asi polovica dospelých ľudí vo svete má smartfón a prostredníctvom internetu majú i tí najchudobnejší prístup k neobmedzenému množstvu informácií. Druhá polovica, z ktorej 90 % žije v rozvojových krajinách, však túto možnosť nemá a tým je znevýhodnená vo vzdelávaní, komunikácii i biznise.

Obr. č. 9

CIEĽ Č. 9

Priemysel, inovácie a infraštruktúra

Obr. č. 10

CIEĽ Č. 10

Zníženie nerovností

Znížiť rozdiely v rámci a medzi krajinami.

Pretrvávajúca ekonomická nerovnosť je globálny problém, ktorý si vyžaduje globálne riešenia. Hoci nerovnosti medzi krajinami klesajú, zvyšujú sa nerovnosti v rámci krajín. Nástrojom na zníženie nerovností môže byť zlepšenie systému regulácií, monitorovanie finančných trhov, zvýšenie objemu rozvojovej spolupráce a priamych zahraničných investícií do regiónov, kde je ich potreba najväčšia. Podpora mobility ľudí takisto pomáha zmierniť rozdiely medzi bohatými a chudobnými.

Premeniť mestá a ľudské obydľia na inkluzívne, bezpečné, odolné a trvalo udržateľné.

Viac ako polovica všetkých ľudí na svete dnes žije v mestách. Mestá sú centrá ekonomík, kultúry, vedy, inovácií či sociálneho rozvoja. Kým v roku 1950 žila v mestách len tretina svetového obyvateľstva, v roku 2050 to už budú dve tretiny. V krajinách s nižším stupňom rozvoja je rast miery urbanizácie najrýchlejší, čakajú ich preto najväčšie výzvy.⁷ Veľkú väčšinu tohto rastu zaznamenáva Afrika a Ázia. Najchudobnejší ľudia vo veľkomestách žijú v slumoch, kde sú životné podmienky veľmi ťažké. Vzniká čoraz viac tzv. megamiest s počtom viac ako desať miliónov obyvateľov, dnes ich je už dvadsaťosem. Bezpečnejšie, zdravšie a šťastnejšie miesta na život z nich môžeme spraviť podporou bezpečného a dostupného bývania, investíciami do infraštruktúry, budovaním zelených verejných priestorov, podporou urbánneho plánovania a manažmentu a prostredníctvom pomoci tým najchudobnejším.

Obr. č. 11

CIEĽ Č. 11

Udržateľné mestá a komunity

CIEĽ Č. 12

Zodpovedná spotreba a výroba

Zabezpečiť trvalo udržateľnú spotrebu a výrobné schémy.

Do roku 2050 má počet obyvateľov na Zemi presiahnuť 9,7⁸ miliárd. Polovica tohto rastu bude pripadať na Afriku. Rast obyvateľstva, jeho možnosti a požiadavky na spotrebu budú znamenať obrovskú výzvu pre životné prostredie, poľnohospodárstvo a pre sociálne a ekonomické aspekty našej planéty. My, spotrebitelia, ak chceme udržať aspoň doterajšiu kvalitu nášho životného prostredia, musíme znížiť našu ekologickú stopu a správať sa voči nemu zodpovednejšie. Zodpovedná spotreba a výroba znamená zníženie spotreby zdrojov, znečistenia a degradácie pri výrobných cykloch. Do plnenia tohto cieľa musíme zapojiť rôznych aktérov – obchodníkov, spotrebiteľov, prepravcov, tvorcov politík, vedcov, médiá či rozvojové organizácie.

Obr. č. 12

7) <http://esa.un.org/unpd/wup/Publications/Files/WUP2014-Highlights.pdf>

8) http://esa.un.org/unpd/wpp/publications/files/key_findings_wpp_2015.pdf

CIEĽ Č. 13

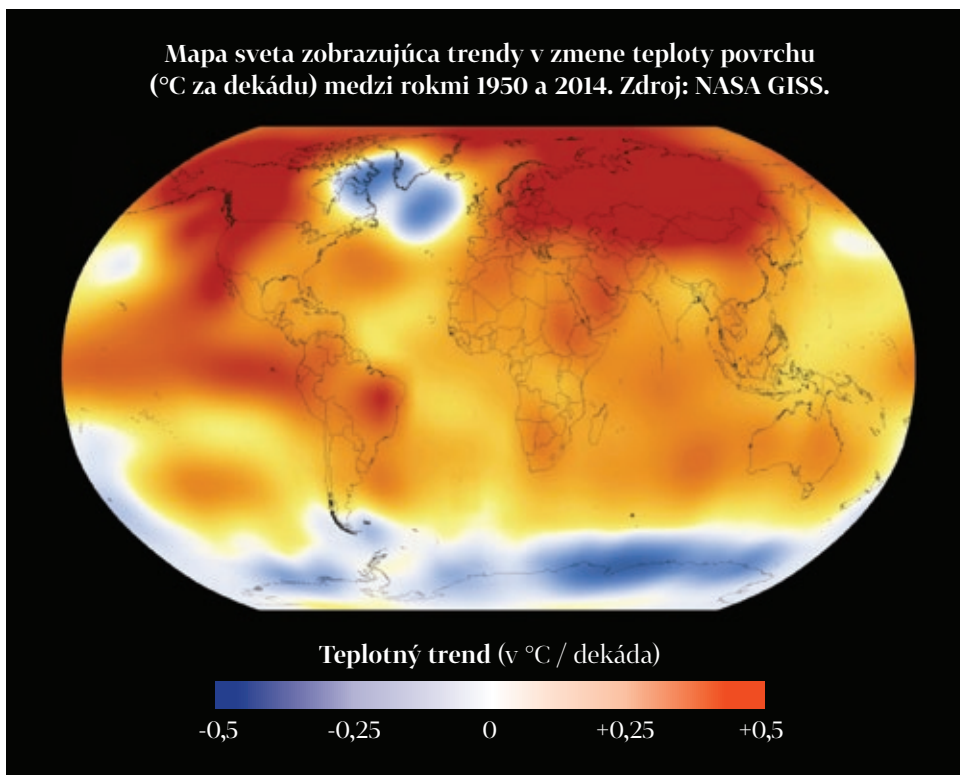
Ochrana klímy

Podniknúť bezodkladné opatrenia na boj proti klimatickým zmenám a ich dôsledkom.

Dynamiku a rozsah budúcich sociálnych a environmentálnych dôsledkov zmeny klímy možno dnes len ťažko predpovedať. Existuje však vedecký konsenzus, že klimatická zmena je realitou a jej hlavnou príčinou sú aktivity človeka. Vplyvom rastúcej globálnej teploty stúpa hladina svetového oceána, extrémne výkyvy počasia sú častejšie a rastie globálna teplota. Týmito dôsledkami sú čoraz viac ovplyv-

ňované životy ľudí na Zemi – neexistuje krajina, ktorá by nepociťovala dôsledky klimatickej zmeny – a tento trend je čoraz rýchlejší. Klimatická zmena je globálny fenomén, ktorý nepozná štátne hranice – emisie z jednej časti planéty môžu negatívne ovplyvňovať ľudí a životné prostredie na jej opačnej strane. Riešenie klimatickej zmeny si preto vyžaduje globálnu koordináciu a naplňovanie dohody Klimatickej konferencie z Paríža v roku 2015 všetkými krajinami – tá bude po ratifikácii pre signatárov právne záväzná.

Mapa sveta zobrazujúca trendy v zmene teploty povrchu (°C za dekádu) medzi rokmi 1950 a 2014. Zdroj: NASA GISS.

Obr. č. 13

Zachovať a trvalo udržateľne využívať zdroje morí a oceánov.

Život celej planéty závisí od morí a oceánov – od ich teploty, chemického zloženia, morských a oceánskych prúdov a života v nich. Moria a oceány zabezpečujú a regulujú našu dažďovú a pitnú vodu, podnebie a počasie a dokonca aj vzduch, ktorý dýchame. Na potravinách a zdrojoch, ktoré pochádzajú z morí a oceánov, priamo závisia stovky miliónov ľudí.

Ak chceme zvrátiť negatívne trendy, musíme zmeniť oboje – to, čo do morí dávame, i to, ako z nich berieme. Ak zabezpečíme udržateľnosť rybolovu a zastavíme znečistenie vôd, moria budú aj naďalej poskytovať dostatok potravín a kvalitné podmienky pre život aj rekreáciu.

Obr. č. 14

CIEĽ Č. 14

Život pod vodou

CIEĽ Č. 15

Život na pevnine

Lesy pokrývajú takmer tretinu zemského povrchu a sú domovom miliónov druhov rastlín a živočíchov. Sú tiež zdrojom čistého vzduchu a vody a sú nevyhnutné pri boji proti klimatickej zmene. Musíme zachovať pôvodné ekosystémy, zastaviť odlesňovanie, rozpínanie púští, zvrátiť dôsledky sucha, či vymieranie rastlinných a živočíšnych druhov.

Obr. č. 15

Podporovať mierovú inkluzívnu spoločnosť v prospech trvalo udržateľného rozvoja. Poskytnúť prístup k spravodlivosti pre všetkých a budovať efektívne, transparentné a inkluzívne inštitúcie na všetkých úrovniach.

Všetci ľudia by mali mať právo rozhodovať o dani vo svojej komunite, aby mohli budovať lepšiu spoločnosť na lokálnej i globálnej úrovni. Spravodlivosť, mier, demokracia a dobré spravovanie krajiny by sa mali stať cieľmi a štandardmi každej spoločnosti na svete.

Obr. č. 16

CIEĽ Č. 16

Mier, spravodlivosť a silné inštitúcie

Posilniť prostriedky implementácie a revitalizácie globálneho partnerstva pre trvalo udržateľný rozvoj.

Úspešná rozvojová stratégia predpokladá spoluprácu medzi vládami, súkromným a občianskym sektorom. Znižovanie extrémnej chudoby v ostatných 15 rokoch sa do značnej miery darilo vďaka tomu, že chudobné ekonomiky zvýšili svoj ekonomický rast, ale aj preto, že bohaté krajiny zvýšili a zefektívniili rozvojovú spoluprácu. Svet je dnes vzájomne prepojenejší ako kedykoľvek predtým, aj vďaka technológiám a rýchlejšiemu šíreniu informácií. Zníženie zahraničného dlhu a rast investícií v ekonomicky menej rozvinutých krajinách výrazne pomôže zabezpečiť ich vývoj a vzostup. Globálne partnerstvá, ktoré fungujú na rovnocennej úrovni, sú nevyhnutným predpokladom k naplneniu Cieľov.

CIEĽ Č. 17

Partnerstvá za ciele

Obr. č. 17

4

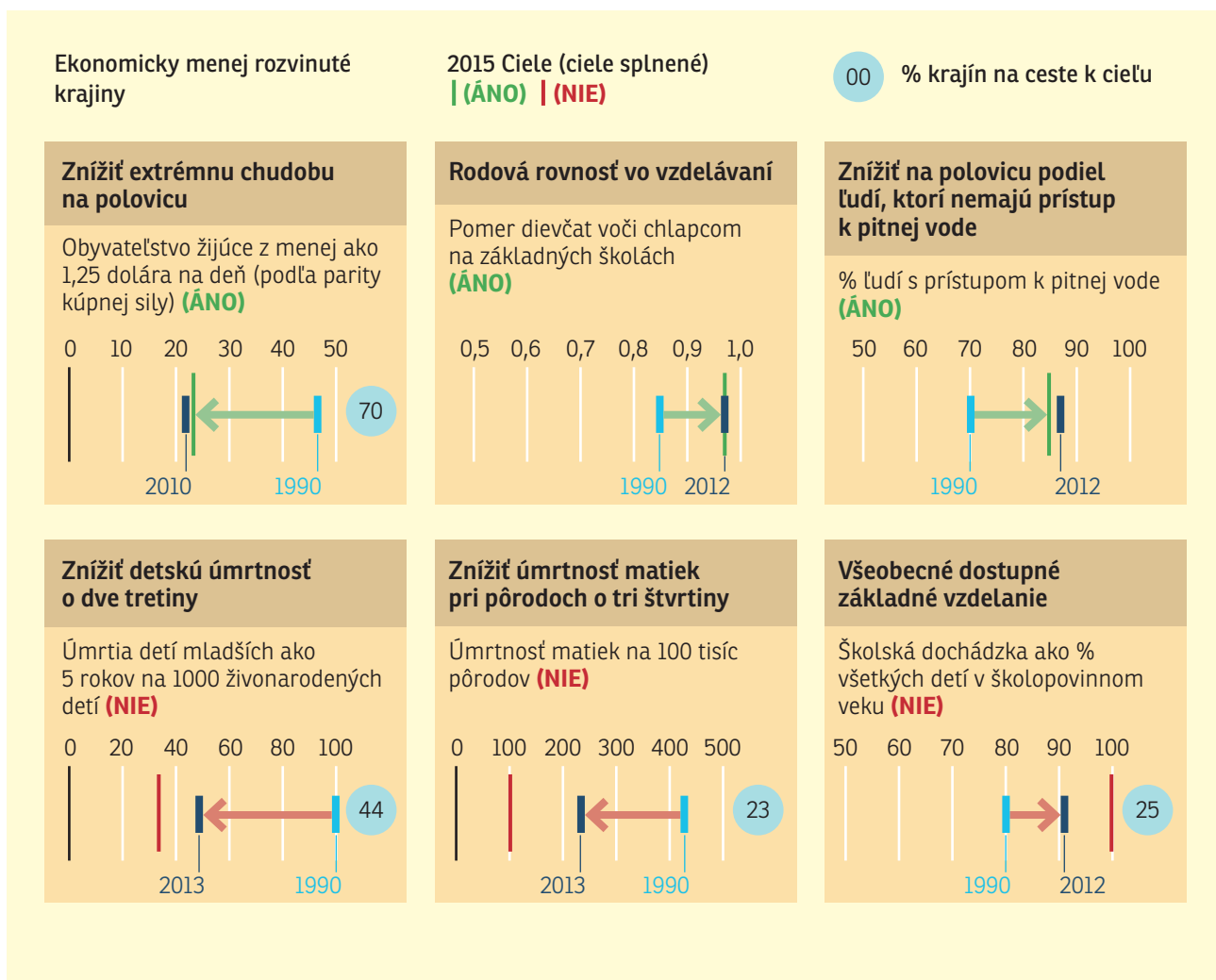
Miléniové rozvojové ciele a čo sa z nich podarilo naplniť?

Cieľom udržateľného rozvoja predchádzali v období rokov 2000 – 2015 Miléniové rozvojové ciele (MRC). Zamerali sa na osem kľúčových oblastí – chudobu, vzdelanie, detskú úmrtnosť, zdravie matiek, liečenie chorôb, životné prostredie a globálne partnerstvo. Okrem posledného cieľa sa však týkali len tzv. rozvojových krajín.

Osem jasne definovaných cieľov a dvadsaťjeden podcieľov obsahovalo aj konkrétne ukazovatele plnenia. Pokrývali široké spektrum oblastí – od vzdelania

dievčat až po prístup ľudí k pitnej vode. Viaceré z nich sa skutočne podarilo naplniť a mnohé mali k naplneniu veľmi blízko. Podľa správy OSN boli Miléniové rozvojové ciele (MRC) „najúspešnejším hnutím proti chudobe v dejinách ľudstva“. Pravdou však je, že značná časť týchto pozitívnych zmien bola dosiahnutá vďaka Číne a Indii a ich dynamickému ekonomickému rastu. Samotná Čína ale pritom o plnenie Miléniových rozvojových cieľov formálne neprejavovala veľký záujem.

Tu je prehľad, ako sa tieto ciele podarilo naplniť:

MRC 1:

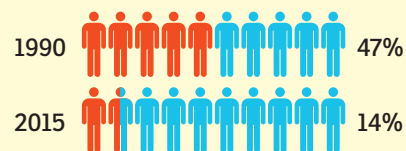
Odstrániť extrémnu chudobu a hlad

Extrémna chudoba sa znížila. V roku 1990 žila takmer polovica ľudí z rozvojových krajín v extrémnej chudobe (v tom čase definovaná ako život za menej ako 1,25 dolára na deň). Tento pomer sa do roku 2015 znížil na 14 %. Cieľ – znížiť počet ľudí žijúcich v extrémnej chudobe medzi rokmi 1990 a 2015 o polovicu – sa tak podarilo dosiahnuť v predstihu, už v roku 2010. Pomohol tomu najmä rast v Číne.

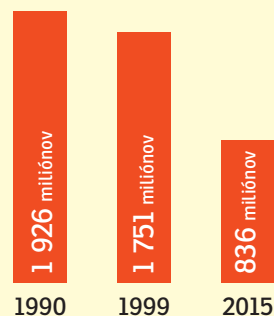
Formálne sa tiež podarilo znížiť počet ľudí trpiacich hladom v rozvojových krajinách, a to z 23,3 % v rokoch 1990 – 1992 na 12,9 % v rokoch 2014 – 2016. Hoci kritici tvrdia, že sa tak stalo najmä vďaka zmene metodiky merania.

Formálne sa tiež podarilo znížiť počet ľudí trpiacich hladom v rozvojových krajinách, a to z 23,3 % v rokoch 1990 – 1992 na 12,9 % v rokoch 2014 – 2016. Hoci kritici tvrdia, že sa tak stalo najmä vďaka zmene metodiky merania.

Podiel ľudí žijúcich v extrémnej chudobe v rozvojových krajinách

Počet ľudí žijúcich v extrémnej chudobe na celom svete

MRC 2:

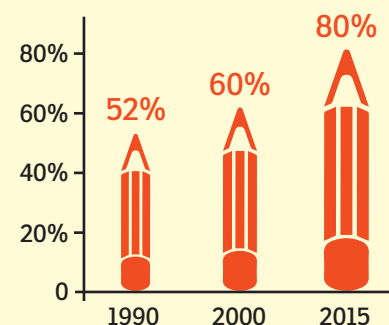
Dosiahnuť univerzálne základné vzdelanie

Podiel detí navštevujúcich základnú školu sa v ostatných dekádach významne zvýšil – z 83 % v roku 2000 na 91 % v roku 2015. Nepodarilo sa však naplniť ambiciózny cieľ – dosiahnuť, aby každé dieťa navštevovalo základnú školu. Najväčšiu zmenu sa podarilo dosiahnuť v subsaharskej Afrike, kde sa dochádzka v školách zvýšila o 20 percentuálnych bodov.

Počet detí vo svete, ktoré nenavštevovali základnú školu

Podiel detí navštevujúcich základnú školu v subsaharskej Afrike

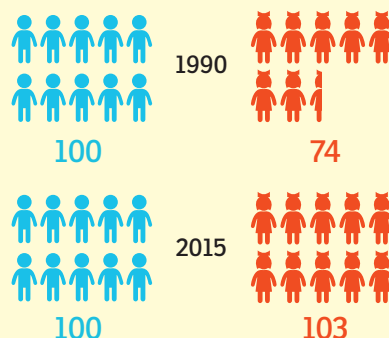
MRC 3:

Podporiť rodovú rovnosť a posilniť postavenie žien

Asi dvom tretinám rozvojových krajín sa podarilo dosiahnuť rodovú rovnosť v základnom školstve (podiel dievčat bol rovnaký alebo vyšší ako podiel chlapcov).

Až 90 % krajín má v parlamente viac žien ako v roku 1995, ich podiel v národných parlamentoch sa zdvojnásobil, ale aj dnes tvoria ženy v priemere len 20 % celkového počtu poslancov národných parlamentov. Podobne je to na Slovensku (19,3 % v roku 2016).

Pomer chlapcov a dievčat na základných školách krajín Južnej Ázie.

MRC 4:

Znížiť detskú úmrtnosť

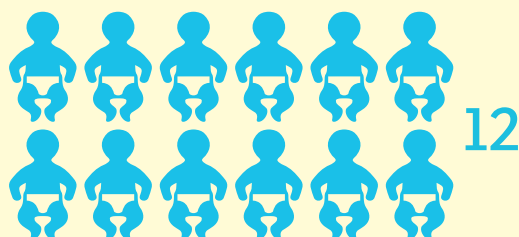
Miera detskej úmrtnosti⁹ sa za posledné štvrtstoročie znížila viac ako o polovicu (z 90 na 43 úmrtí na 1000 živonarodených detí), ale

nepodarilo sa ju znížiť o dve tretiny, ako sa plánovalo.

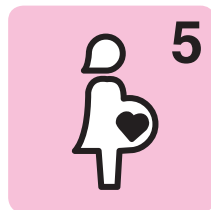
Očkovanie proti osýpkam pomohlo medzi rokmi 2000 a 2013 predísť 15.6 miliónom úmrtiam.

Počet detí, ktoré sa vo svete nedožili 5. roku života (v miliónoch)

1990

2015

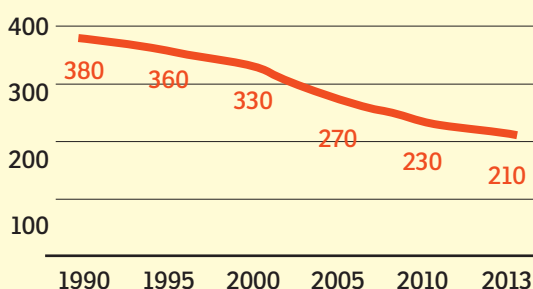
MRC 5:

Zlepšiť zdravie matiek

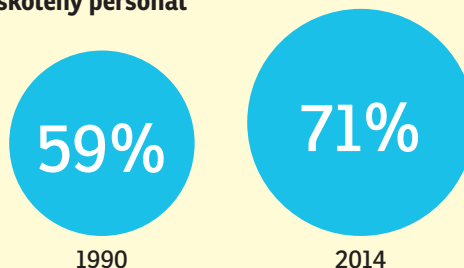
Úmrtnosť matiek pri pôrode celosvetovo klesla takmer na polovicu, ale nepodarilo sa ju znížiť o dve tretiny, ako sa plánovalo. Od roku

1990 sa miera úmrtnosti matiek pri pôrode znížila celosvetovo o 45 %, s najvýraznejším poklesom po roku 2000.

Miera úmrtia matiek pri pôrode (počet úmrtí na 100 000 pôrodov)

Podiel pôrodov, pri ktorých asistoval vyškolený personál

MRC 6:

Bojovať proti HIV/AIDS, malárii a ďalším chorobám

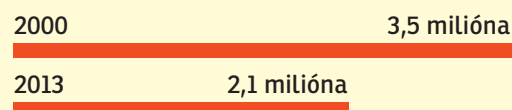
Počet nových infekcií HIV klesol medzi rokmi 2000 a 2013 asi o 40 %, teda z 3,5 milióna ročne na 2,1 milióna. Nepodarilo sa

však znížiť ho o polovicu, ako bolo plánované.

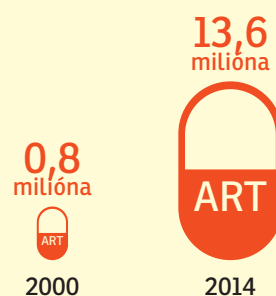
V roku 2014 malo 13,6 milióna ľudí s vírusom HIV prístup k antiretrovirálnej terapii. O jedenásť rokov skôr malo podobnú možnosť len 800-tisíc ľudí. Takto sa podarilo medzi rokmi 1995 a 2013 predísť smrti na AIDS v prípade 7,6 milióna ľudí.

Medzi rokmi 2000 a 2015 sa podarilo predísť viac ako 6,2 miliónu úmrtí na maláriu. Predovšetkým v prípade detí v subsaharskej Afrike.

Počet nových infekcií na HIV

Počet ľudí (s ochorením HIV/AIDS), ktorí dostávali antiretrovirálnu liečbu

9) Podiel úmrtí detí do 5. roku života

MRC 7:

Zabezpečiť environmentálnu udržateľnosť

Odlesňovanie sa počas trvania Miléniových rozvojových cieľov podarilo spomaliť, nie však zastaviť. Pokračujúci rast emisií skleníkových plynov (od roku 1990 o viac ako polovicu) bude naďalej otepľovať našu planétu a spôsobovať dlhotrvajúce zmeny v klimatickom systéme. To spôsobí pravdepodobne nezvratné dôsledky pre ľudí i ekosystémy.

Asi 2,6 miliárd ľudí získalo od roku 1990 prístup k pitnej vode (z toho 1,9 miliardy vďaka vode z vodovodného potrubia). Cieľ znížiť ich počet o polovicu sa podarilo dokonca s päťročným predstihom. Avšak viac ako 600 miliónov ľudí ani dnes nemôže piť čistú vodu.

Podiel mestského obyvateľstva žijúceho v slumoch v rozvojových regiónoch klesol z 39,4 % v roku 2000 na 29,7 % v roku 2014.

1,9 miliardy ľudí získalo za 25 rokov prístup k pitnej vode

2,3 miliardy 4,2 miliardy

1990

2014

MRC 8:

Rozvíjať globálne partnerstvo pre rozvoj

Medzi rokmi 2000 a 2014 sa rozvojová pomoc a rozvojová spolupráca medzi bohatými a ekonomicky menej rozvinutými krajinami zvýšila o 66 % a v roku 2013 dosiahla hodnotu 134,8 miliárd dolárov. V posledných rokoch sa ale jej rast výrazne spomalil a bohaté krajiny nenaplnili svoje záväzky týkajúce sa rozvojovej spolupráce.

Objem medzinárodnej rozvojovej pomoci a spolupráce

1990

2014

Nevyrovnaný rozvoj

Pri naplňovaní viacerých cieľov dosiahli krajiny výborné výsledky. Pokrok bol však v regiónoch a krajinách nevyrovnaný. Najväčší posun zaznamenala Čína a krajiny Ázie, a to vďaka masívnemu ekonomickému rastu. V subsaharskej Afrike sa síce znížil podiel (percento) ľudí žijúcich v absolútnej chudobe, ale ich počet v absolútnych číslach sa napriek tomu zvyšuje, keďže počet obyvateľov v tejto časti sveta stále rýchlo rastie.

Nie sú ciele ako ciele

Ciele udržateľného rozvoja sú nástupcami Miléniových rozvojových cieľov, ale medzi nimi a Miléniovými rozvojovými cieľmi je niekoľko zásadných rozdielov. MRC sa nevyjadrovali k otázkam občianskych alebo politických práv a len okrajovo sa venovali

témam ako je klimatická zmena. Boli určené priority pre rozvojové krajiny, zamerané najmä na najchudobnejších a na pomerne malý počet oblastí. Naopak, Ciele udržateľného rozvoja sú komplexnejšie, zahŕňujú viac oblastí, v ktorých chcú vyvolať zmenu a riešiť ich na globálnej úrovni – teda v každej krajine a časti sveta, vrátane Slovenska.

Kritika a diskusia o Cieloch udržateľného rozvoja

Ciele udržateľného rozvoja sú globálnou a pomerne ambicióznou agendou. Prírodzene preto podliehajú búrlivej diskusii aj kritike. Medzi jej hlavné body patria tieto:

Nezmestia sa na vizitku a sú príliš všeobecné

Miléniové rozvojové ciele mali podľa kritikov úspech aj preto, že boli stručné. Zmestili sa na zadnú stranu vizitky, ktorú mohol vo vrecku nosiť novinár, rozvojový pracovník alebo farmárka v subsaharskej Afrike.

Boli spoločným konsenzom pre rozvoj, ktorý sa dal ľahko pochopiť a komunikovať.

Kritici tvrdia, že prípad Cielov udržateľného rozvoja je iný. Sedemnást cieľov je priveľa na to, aby ich všetky mohli občiansky sektor, vlády alebo obyčajní ľudia prijať za svoje.

Ciele udržateľného rozvoja sú oveľa komplexnejšie. Spájajú dve oblasti – rozvoj a životné prostredie – a snažia sa riešiť problémy na národnej i globálnej úrovni. Okrem toho sú univerzálne, platné pre chudobné aj bohaté krajiny. Popísať, naplniť a monitorovať ich bude oveľa náročnejšie ako v prípade Miléniových rozvojových cieľov.

Krásne heslá, ale naplniť ich je nereálne

Zbaviť sa chudoby vo všetkých jej formách, zabezpečiť zdravotnú starostlivosť pre všetkých, zastaviť všetky formy diskriminácie žien vo svete, dosiahnuť plnú a produktívnu za-

mestnosť a dôstojnú prácu pre všetky ženy a mužov... To sú krásne heslá, ale len málokto verí, že sú to dosiahnuteľné ciele – pôsobia skôr ako vízie. Jeden rozvojový expert ich nazval „zoznam predstav tíndžera, ako by bolo možné zachrániť svet“.

Už dnes je tiež zrejme, že nie všetkým krajinám sa podarí naplniť všetky ciele. Tým sa stráca ich sila a krajiny sa necítia byť pod takým tlakom uskutočňovať pozitívne zmeny, ako to bolo v prípade MRC. Podporovatelia Cielov udržateľného rozvoja ale hovoria, že tieto sú ambicióznejšie ako ich predchodcovia, lebo

riešia veci, ktoré v MRC chýbali – napr. urbanizáciu, infraštruktúru a zmenu klímy. Argumentujú, že odstraňovanie chudoby nie je jednoduché. Chudoba má korene v celom systéme nerovností a nespravodlivostí, čo znamená, že v prípade boja proti nej je potrebné definovať a naplňať veľa cieľov.

Zmätočný obsah

Kritici Cielov hovoria, že ich obsah je zmätočný a mnohé sú často definované vágne. Každá lobistická skupina sa podľa nich snažila presadiť svoju vlastnú agendu, obsah a záujem.

Výsledkom je, že ciele a úlohy v nich zadefinované sú extrémne heterogénne – od udržateľného turizmu po „globálne partnerstvo pre udržateľný rozvoj doplnený o partnerstvo mnohých zainteresovaných strán“. Názvy aj obsah niektorých cieľov sú podľa kritikov pre širšiu verejnosť nepochopiteľné.

Naopak, obhajcovia Cielov vyzdvihujú ich ambicióznosť. Tá má zvýšiť dlhodobý dopad Cielov. Občianski aktivisti a organizácie môžu citovať tieto Ciele ako medzinárodné normy a rámec a to im pomôže dosiahnuť zmenu.

OSN je lepšie v spisovaní cieľov ako v ich naplnení

Pokusov o naplnenie rôznorodých cieľov v záujme lepšieho života už bolo na pôde OSN nemalo.

V roku 1977 hovorili svetoví lídri v argentínskej Mar del Plata o zabezpečení pitnej vody a hygieny pre všetkých do roku 1980. V roku 1990 bola táto výzva predĺžená do konca milénia. Neskôr bola obšiahnutá v Miléniových rozvojových cieľoch. Dnes je súčasťou Cielov udržateľného rozvoja. V roku 1978 sa v Almaty, dnešnom Kazachstane, svetoví lídri zaviazali zabezpečiť „zdravie pre všetkých“ do roku 2000. V 1990 zas v thajskom Jomtieni hovorili o základnom vzdelaní pre všetkých do roku 2000, cieľ, ktorý sa o desať rokov neskôr posunul do roku 2015 a doteraz sa nepodarilo ho naplniť. Aj preto sa hovorí, že OSN je lepšia v spisovaní vízií a v rétorike, ale nie až taká úspešná v naplňaní konkrétnych cieľov.

Chýbajúca priorita

Ciele majú natoľko rozsiahly obsah, že nie je možné podčiarknuť hlavné oblasti a priority. Podľa niektorých autorov by sa hlavnou prioritou mal stať boj proti extrémnej chudobe. Dosiahnutie tohto cieľa je podľa nich reálne a v porovnaní s naplnením všetkých Cielov aj relatívne lacné. Táto oblasť sa stráca v ostatných cieľoch a prioritách. Na rozdiel od MRC sú Ciele udržateľného rozvoja tak „encyklopedické“, že prioritou je úplne všetko a zároveň nič.

Vysoká cena

Kritici súčasnej podoby SDGs tvrdia, že náklady na naplnenie SDGs sú príliš vysoké. Ich naplnenie by stálo 2 – 3 bilióny dolárov ročne¹⁰ z verejných alebo súkromných zdrojov, a to počas celých pätnástich rokov, kedy sa majú naplniť. To sú asi 4 % svetového HDP. Pre porovnanie, krajiny Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (z angl. Organisation for Economic Cooperation and Development, OECD), vrátane Slovenska, sa zaviazali, že na oficiálnu zahraničnú pomoc budú dávať 0,7 % hrubého národného príjmu (GNI). V súčasnosti tento cieľ naplňa len 5 krajín OECD a Slovensko dalo v roku 2015 na zahraničnú pomoc zahanbujúcich 0,103 % GNI. Aj to dokazuje, že znásobiť dnešný objem pomoci pôsobí ako nereálna fantázia, a to nielen na Slovensku. Prítom téma zahraničnej pomoci a rozvojovej spolupráce je v Cieloch zahrnutá len okrajovo a naplnenie Cielov si vyžaduje zapojenie celého spektra rezortov, celostný prístup a uprednostňovanie politik vedúcich k ich plneniu u všetkých krajín.

Nekoherentné

Ciele nie sú podľa mnohých koherentné s princípmi trvalej udržateľnosti. Na jednej strane v súčinnosti s Parížskou konferenciou o klimatickej zmene (COP 21) majú za cieľ udržať globálne otepľovanie pod 1,5 stupňami Celzium oproti predindustriálnej dobe. Na druhej strane je jadrom Cielov rozvojový program, ktorý je postavený na starom modeli priemyselného rastu – rozmachu ťažby a priemyselného využívania surovín, využívania prírodných zdrojov, výroby a spotreby. A Ciele nehovoria o malých číslach – chcú dosiahnuť rast ekonomík najmenej rozvinutých krajín o 7 % ročne a hovoria o dynamickom raste vo zvyšku sveta. Cieľ č. 8 je najmä o ekonomickom raste, predovšetkým o ekonomickom raste orientovanom na export, v strede ktorého je hrubý domáci produkt. Kritici tvrdia, že takýto rast je neudržateľný. Už v súčasnosti ľudstvo

využíva zdroje a potenciál Zeme až 50 % nad jej reálnymi kapacitami. Naopak, svet by sa mal podľa kritikov uberať cestou zníženia spotreby, predovšetkým v bohatej časti, a cestou regulácií spotreby korporácií.

Hrajú sa s číslami

Za extrémnu chudobu sa podľa Cielov považuje život z menej ako 1,25 (medzinárodného) dolára na deň. Táto suma je dnes kritikmi považovaná za nedostatočnú. Svetová banka, ktorá podľa nej definuje extrémnu chudobu, v októbri 2015 zvýšila jej hodnotu na 1,90 dolára. Viaceré štúdie tvrdia, že ak chcú mať ľudia prístup k základným potrebám a dôstojný život, mali by mať príjem vo výške asi päť dolárov denne. Kritici preto argumentujú, že tvrdenia OSN o úspešnom boji proti chudobe sú skôr hrou s číslami ako reálny výsledok v podobe zlepšenia života najbiednejších. Podobne tomu bolo aj v prípade Miléniových rozvojových cieľov – OSN sa musela (a dodnes musí) spoliehať na dáta z krajín, ktoré často nezodpovedajú realite. OSN sama metodiku menila, aby formálne naplnila niektoré definované ciele.

Málo ambiciózne

Kým časť kritikov poukazuje na prílišnú ambicióznosť Cielov, v opačnom názorovom spektre je časť kritikov, ktorá im vyčíta nedostatočnú ambicióznosť. Napríklad správa International Food Policy Research Institute vyzývala na väčší dôraz v boji proti hladu a dosiahnutie s tým spojeného cieľa o päť rokov skôr (v roku 2025).

Nespravodlivé

Ďalší kritici zas Cieľom vyčítajú, že chcú znižovať nerovnosť, ale prítom sa usilujú o zachovanie a rast bohatstva a moci najbohatšieho percenta ľudí vo svete. Tvrdia, že by sme Ciele dosahovali jednoduchšie, ak by boli najbohatší ľudia sveta k ostatným solidárnejší, ak by sa podarilo lepšie uplatňovať systém regulácií a spôsob zdanenia tých, ktorí žijú v extrémnom blahobyte. Trendy sú ale opačné – zdaňovanie v daňových rajoch je čoraz bežnejším a zatiaľ tolerovaným štandardom aj medzi ľuďmi a korporáciami v najvyspelejších demokraciách.

10) Podľa UNCTAD's World Investment Report 2014.

Slovensko je jedným zo signatárov Agendy 2030, prihlásilo sa teda k povinnosti napĺňať Ciele udržateľného rozvoja. A to či už ako zodpovednosť vo vnútri svojich hraníc, alebo ako aktivity a ich dopady mimo nich. Pôsobiť pritom môže viacerými spôsobmi.

V zahraničí môže Slovensko pôsobiť priamo – napríklad prostredníctvom rozvojovej spolupráce – alebo nepriamo, vďaka tomu, že zosúladí všetky svoje politiky tak, aby boli v súlade s udržateľným rozvojom kdekoľvek na planéte – samozrejme vrátane Slovenska. Tá časť Agendy, ktorú by sme mali napĺňať na Slovensku, by mala voľne vychádzať z Národnej stratégie trvalo udržateľného rozvoja, ktorú Slovensko prijalo v roku 2001.

Oneskorený plán implementácie

Aby Slovensko dokázalo prispieť k naplneniu Agendy 2030, potrebuje vytvoriť plán jej implementácie. Teda plán, ktorý pokryje všetky tri dimenzie udržateľného rozvoja (ekonomická, environmentálna a sociálna), zaistí ich vzájomný súlad a ktorého úspešné či prípadné neúspešné plnenie bude merateľné.

Na Slovensku je v súčasnosti (august 2016) za plnenie Agendy 2030 zodpovedný Úrad podpredsedu vlády pre investície a informatizáciu. Na jeseň 2016 by mala byť obnovená aj Rada pre trvalo udržateľný rozvoj, ktorú by mal takisto viesť podpredseda vlády SR. Samotný plán implementácie by mal byť hotový v druhej polovici roku 2017.

Je to neskôr, ako sa očakávalo a neskôr, ako vo väčšine iných krajín EÚ. OSN sa pritom chcela vyhnúť opakovaniu podobného odsunu realizácie, ku akému došlo pri predošlej rozvojovej agende, už spomínaných Miléniových rozvojových cieľoch, ktoré platili medzi rokmi 2000 až 2015. Tie totiž krajiny sveta prijali v roku 2000, ale plán ich plnenia prijali až o niekoľko rokov neskôr, takže sa priestor na ich realizáciu de facto skrátil.

Slabina Slovenska

Jednou z možných prekážok efektívnej implementácie Agendy 2030 na Slovensku môže byť vysoká

miera „rezortizmu“. Slovenské ministerstvá majú pomerne autonómne postavenie a vo všeobecnosti nie sú pripravené efektívne zosúladovať svoje politiky. Napĺňanie Agendy 2030 si však vyžaduje úzku spoluprácu a zosúladenie práce rôznych rezortov – napr. úrad podpredsedu vlády má len koordinačné a konzultačné, nie však donucovacie právomoci.

Napĺňanie Agendy 2030 totiž nie je iba o našej angažovanosti sa v ekonomicky menej rozvinutých krajinách globálneho Juhu a rozvojovej spolupráci s nimi. Z začať musíme u seba, a to už dnes. Agenda je totiž plán štrukturálnej politickej, ekonomickej a sociálnej transformácie všetkých krajín v reakcii na hrozby, ktorým ľudstvo dnes čelí. Preto je potrebné zosúladiť viaceré dimenzie rozvoja celej planéty. Nájsť pritom spoločnú reč môže byť pre slovenské ministerstvá v „rezortistickom“ režime náročné. Mimovládne organizácie¹¹ aj preto žiadali, aby si Agendu 2030 vzal pod patronát priamo premiér, ako je tomu vo viacerých porovnateľne veľkých krajinách.

Spoločnými silami

Do prípravy plánu a samotnej realizácie by sa mali zapojiť viaceré sektory spoločnosti. Od verejnej správy, cez podnikateľský a akademický sektor, občiansku spoločnosť po verejnosť. Práve takúto súčinnosť a koherenciu odporúčajú aj OECD (Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj) a OSN. Na samite v New Yorku na jeseň 2015 k nej vyzýval aj viceprezident Európskej komisie Frans Timmermans.

Okrem diskusie o nastavení plánu by sa títo aktéri mali neskôr podieľať aj na monitorovaní, kontrole a reportovaní napĺňania komplexnej palety cieľov a úloh. Bez nich – a teda aj bez nás – sa Agendu 2030 na Slovensku nepodarí dobre nastaviť a v konečnom dôsledku ani naplniť.

Kto to celé zaplatí?

Hoci je nevhodné redukovať Agendu 2030 len na finančné otázky, je predsa len možné jej náklady vypočítať. Financovanie plnenia Agendy bude pochádzať

11) Napríklad Platforma mimovládnych rozvojových organizácií, ktorá sa expertne podieľa na príprave plánu realizácie Agendy 2030 ako predstaviteľka 30 rozvojových a humanitárnych organizácií pôsobiacich v SR.

z viacerých zdrojov, pričom využívať sa budú verejné aj súkromné zdroje.

Objem a forma financovania bude do značnej miery závisieť od ekonomických možností daných krajin. V ekonomicky rozvinutých krajinách, medzi ktoré sa zaraďuje aj Slovensko, je možné zdroje získavať z udržateľného ekonomického rastu, zlepšenia podnikateľského prostredia, lepšieho výberu daní, či účinnejším riadením ľudských zdrojov vo verejnej správe. V ekonomicky menej rozvinutých krajinách by malo okamžitý a výrazný ekonomický efekt zamedzenie daňových únikov. Tie často tečú smerom k najbohatším – do krajín EÚ a do USA. Podľa medzinárodnej mimovládnej organizácie ActionAid sa takýmito tokmi „stráca“ z ekonomicky menej rozvinutých krajín 120 až 160 miliárd dolárov ročne.¹²

Výraznú časť ekonomických nákladov na plnenie Cieľov (odhadované na 2 – 3 bilióna dolárov ročne) budú tvoriť veľké infraštruktúrne projekty v oblasti energetiky, dopravy, či potlačania dôsledkov zmeny klímy a adaptácií na ňu. Mnohé z týchto investícií by sa ale realizovali aj bez existencie Agendy 2030.

Napriek snahe identifikovať ich na samite OSN o financovaní rozvoja v Addis Abebe v lete 2015, konkrétne zdroje financií a s nimi súvisiace záväzky stále nie sú jasné. Celkovo by všade vo svete, vrátane rozvinutých krajín ako je aj Slovensko, mala Agenda 2030 podľa analýzy Sustainable Solutions Development Network (SSDN), zoskupenia pri OSN, stáť 2 až 3 bilióny dolárov ročne.

Súčinnosť a koherencia alebo potreba naplňať všetkými a všade

Ekonomické priority Slovenska a prístup krajiny k Cieľom by mali byť vo vzájomnom súlade. Služiť by k tomu mala národná stratégia súladu politik v prospech udržateľného rozvoja. Tú momentálne pripravuje rovnaký úrad, aký pripravuje plán Cieľov udržateľného rozvoja a do jeho prípravy boli prizvaní viacerí ďalších aktéri. Výsledkom má byť, že postoj, ktorý Slovensko v jednotlivých otázkach zaujme, bude jednoznačný a transparentný, v súlade s princípmi udržateľného rozvoja.

Nie vo všetkých oblastiach sa to tak ale deje. Napríklad, Slovensko sa na klimatickom dohovore v Paríži v roku 2015 prihlásilo k záväzku znížiť emisie CO₂ na národnej i globálnej úrovni. Na druhej strane podporuje ťažbu a spaľovanie hnedého uhlia na svojom území, prípadne cez štátnu banku plánuje pôžičku na výstavbu podobných elektrární v tretích krajinách (napr. Turecko – provincia Konya Karapinar)¹³. Takto Slovensko nepriamo, ale merateľne prispieva k posilneniu skleníkového efektu a klimatickej zmene, ktorá má globálne dôsledky.

Základným princípom Slovenska v plnení Cieľov udržateľného rozvoja by teda mal byť súlad politik na všetkých úrovniach, od lokálnej po medzinárodnú, ako aj prijatie a napĺňanie ich obsahu všetkými aktérmi a kdekoľvek na Slovensku.

Zároveň platí, že Slovensko, ale aj mnohé ďalšie krajiny, už viaceré prvky z obsahu Cieľov v určitom formáte realizujú. Pri realizácii Cieľov teda netreba „stavať na zelenej lúke“, stačí len uskutočniť potrebné zmeny. Ich financovanie už patrí pod niektorú z existujúcich rozpočtových kapitol a teda nevytvorí novú bezprostrednú záťaž pre rozpočet.

12) http://www.actionaid.org/sites/files/actionaid/tax_power_fact_sheet.pdf

13) <http://www.clovekvohrozeni.sk/sk/vyvozznecisteniaintroducetext?view=featured>

Odporúčané zdroje:

Viac informácií o Cieloch udržateľného rozvoja nájdete napríklad na týchto odkazoch:

EN

V anglickom jazyku:

<http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals>
<http://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

SK

V slovenskom jazyku:

<http://hnonline.sk/tagy/2076-ciele-udrzatelneho-rozvoja>
<http://www.unis.unvienna.org>

CZ

V českém jazyku:

<http://www.osn.cz/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs>
<http://www.udrzitelny-rozvoj.cz>

Zdroje a použitá literatúra

Assessing development goals, The good, the bad and the hideous, *The Economist*, 26.3.2015. [Online] <http://www.economist.com/news/international/21647316-which-mdgs-did-some-good-and-which-sdgs-might-work-good-bad-and-hideous>

Banda, F. (2015) Teaching Journalism For Sustainable Development, UNESCO, Paríž 2015. [Online] <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002338/233878e.pdf>

Committee to Protect Journalists, Sustainable Development Goals Backgrounder [Online] <http://cpj.org/campaigns/press-freedom-for-development/sustainable-development-goals-backgrounder-mdgs.php>

Cook, J., et al (2016) "Consensus on consensus: a synthesis of consensus estimates on human-caused global warming," *Environmental Research Letters* Vol. 11 No. 4, (13 April 2016)

Development Co-operation Report 2015 (2015) Making Partnerships Effective Coalitions for Action, Annual: Development Co-operation Report. OECD 2015, ISBN 978-92-64-23312-6, s. 262

Global Partnership for Sustainable Development Data (2015) [Online] <http://www.data4sdgs.org/data-and-the-global-goals/>

Hickel, J. - The Problem with Saving the World (2015) [Online] <http://www.jacobinmag.com/2015/08/global-poverty-climate-change-sdgs/>

Ivanič, P. (2015) Krajiny schválili recept na lepší svet. Plný otáznikov. *Hospodárske noviny*, 2.10.2015

Mahbubani, K., Summers, L.H. (2016) The Fusion of Civilizations, *Foreign Affairs*, May/June 2016 Issue. [Online] <http://www.foreignaffairs.com/articles/2016-04-18/fusion-civilizations>

Miléniové rozvojové ciele. [Online] <http://www.unis.unvienna.org/unis/sk/topics/2013/mdg.html>

Millennium Development Goals, The eight commandments (2007) *The Economist*, 5.7.2007. [Online] <http://www.economist.com/node/9440765>

Radelet, S. (2016) Prosperity Rising, *Foreign Affairs*, January/February 2016 Issue [Online] <http://www.foreignaffairs.com/articles/2015-12-14/prosperity-rising>

Roser, M. (2014) It's a cold, hard fact: our world is becoming a better place [Online] <http://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/opinion/view/274>

SDGs: why 17 goals and 169 targets might not be such a bad thing (2014) *The Guardian*, 26.11.2014. [Online] <http://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2014/nov/26/implementing-sustainable-development-goals>

The consequences of climate change - Facts (2016) NASA Global Climate Change, Vital Signs of the Planet [Online] <http://climate.nasa.gov/effects/>

The 169 commandments, *The Economist*, 26.3. 2015. [Online] <http://www.economist.com/news/leaders/21647286-proposed-sustainable-development-goals-would-be-worse-useless-169-commandments>

The World Bank (2016) Countries and Economies [Online] <http://data.worldbank.org/country>

The world's next great leap forward - Towards the end of poverty (2013) *The Economist*, 30.5.2013. [Online] <http://www.economist.com/news/leaders/21578665-nearly-1-billion-people-have-been-taken-out-extreme-poverty-20-years-world-should-aim>

Towards the end of poverty (2013) *The Economist*, 30.5.2013 [Online] <http://www.economist.com/news/leaders/21578665-nearly-1-billion-people-have-been-taken-out-extreme-poverty-20-years-world-should-aim>

UNDP (2015) A new sustainable development agenda. [Online] <http://www.undp.org/content/undp/en/home/sdgooverview/>

United Nations (2015) Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015, Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development - Preamble

United Nations (2015) The Millennium Development Goals Report 2015, United Nations, New York 2015, ISBN 978-92-1-101320-7 [Online]

United Nations (2015) Sustainable development knowledge platform - Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. [Online] <http://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

[http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%2015\).pdf](http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%2015).pdf)

United Nations, Sustainable Development Goals - 17 Goals to Transform Our World [Online] <http://www.un.org/sustainable-development/sustainable-development-goals/>

Weisbrot, M., Ray, R. - DESA Working Paper No. 106 (2011) The Scorecard on Development, 1960-2010: Closing the Gap?, Economic and Social Affairs [Online] http://www.un.org/esa/desa/papers/2011/wp106_2011.pdf

What are the 10 biggest global challenges? (2016) World Economic Forum. [Online] <http://www.weforum.org/agenda/2016/01/what-are-the-10-biggest-global-challenges/>

What have the millennium development goals achieved. *The Guardian*, 6.7.2015, [Online] <http://www.theguardian.com/global-development/datablog/2015/jul/06/what-millennium-development-goals-achieved-mdgs>

World Investment Report 2014 - United Nations, str. II, ISBN: 78-92-1-056696-4

World employment and social outlook: Trends 2015 (2015) International Labour Office, Geneva 2015, str. II, ISBN 978-92-2-129260-9

http://sk.wikipedia.org/wiki/Medzinárodný_dolár

Zdroje fotografií (k jednotlivým SDGs)

- 1 Abbie Trayler-Smith - Panos Pictures, Department for International Development, <https://www.flickr.com/photos/dfid/4058016973>
- 2 Kate Holt/AusAID, [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9c/Africa_Food_Security_16_\(10665114074\).jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9c/Africa_Food_Security_16_(10665114074).jpg)
- 3 Elmvh, https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/88/PharmAccess_mHealth_1.jpg
- 4 John Severns, https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/99/Schoolgirls_in_Bamozai.JPG
- 5 European Parliament, Flickr
- 6 [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/80/US_Navy_110311-N-SN160-227_Ethiopian_children_play_in_the_water_of_a_well_built_by_Seabees_assigned_to_Naval_Mobile_Construction_Battalion_\(NMCB\)_7.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/80/US_Navy_110311-N-SN160-227_Ethiopian_children_play_in_the_water_of_a_well_built_by_Seabees_assigned_to_Naval_Mobile_Construction_Battalion_(NMCB)_7.jpg)
- 7 Nenad Kajić / Veneko.hr, https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/95/Hybrid_system,_2400W_windturbines,_4000W_solar_modules,_island_Zirje,_Croatia.jpg
- 8 Marjory Collins, http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/7c/Advertisement_of_the_United_States_Employment_Service,_8d16963v.jpg
- 9 David McKelvey, Flickr, <https://www.flickr.com/photos/dgmckelvey/9439110513/>
- 10 Alicia Nijdam, Flickr, https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/38/Rocinha_Favela_Brazil_Slums.jpg
- 11 Tom Chance, Flickr, http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/05/BedZED_2007.jpg
- 12 Adi.simionov, http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/67/Inside_the_Batad_rice Terraces.jpg
- 13 NASA Scientific Visualization Studio - <https://svs.gsfc.nasa.gov>
- 14 Bruno de Giusti, http://en.wikipedia.org/wiki/Pelagic_fish#/media/File:Moofushi_Kandu_fish.jpg
- 15 Christopher Michel, <http://www.flickr.com/photos/cmichel67/14838719522>
- 16 OddurBen, http://en.wikipedia.org/wiki/2009_Icelandic_financial_crisis_protests#/media/File:W06_Protesters_08446.JPG
- 17 http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e8/DBP_1981_1103_Entwicklungszusammenarbeit.jpg

Ciele udržateľného rozvoja

Autor:
Lukáš Zajac a kol.

Editácia a obsahové úpravy:
Magdaléna Vaculčiaková, Peter Ivanič

Jazyková úprava:
Ľubica Voľanská

Grafická úprava:
Miroslav Lukačovič

Vydavateľ: OZ Človek v ohrození

Tlač: Polygrafické centrum

Miesto a rok vydania: Bratislava 2016 (prvé vydanie)

Náklad: 300 ks

ISBN: 978-80-89817-06-1

Vytlačené na ekologickom papieri.

Publikácia vznikla s finančnou podporou Európskej únie a pod záštitou slovenského predsedníctva v Rade Európskej únie.

Za obsah publikácie je plne zodpovedná OZ Človek v ohrození. Publikácia nereprezentuje názory Európskej únie. Tá nezodpovedá za použitie informácií, ktoré sú v nej obsiahnuté.

Publikácia je dostupná pod licenciou Creative Commons Attribution 3.0. Časť práv je vyhradená pre OZ Človek v ohrození. Publikáciu je možné rozmnožovať, rozširovať a ďalej zdieľať na internete len pre nekomerčné účely a za podmienky uvedenia autorov a organizácie, ktorí ju vytvárali.

Elektronická verzia publikácie je dostupná na stránke www.globalnevezdelavanie.sk/kniznica

